

Makale Gönderilme Tarihi: 28.11.2018 – Makale Kabul Tarihi: 14.12.2018

AVRUPA’DA İSLAMOFOBİ VE TÜRKOFOBİ: GÜMÜLCİNE’DE YENİCEMAHALLE CAMİİ’NİN KUNDAKLANMASI ÖRNEĞİ

*Mevlüt KAYA**

Özet

Yabancı düşmanlığı tüm toplumlarda belli oranda rastlanılan bir durumdur. Eski Yunan’da xenofobi olarak bilinen “yabancı korkusu” tarihsel süreçte “öteki”ye dönüşerek yerini Avrupa’nın bugünkü yabancı düşmanlığına bırakmıştır. Batı ve Doğu kültürlerinin temel çatışma alanlarında Hıristiyanlık ve İslamiyet belirleyici olmuştur. Özellikle Avrupa’da gerçekleştirilen Türk fetihlerinden bugüne dek Avrupa’da Hıristiyan kutbu, gitgide keskin bir çizgiyle diğer etnik ve sosyal grupları dışsallaştırarak, kendi tarihsel misyonunu oluşturma, geliştirme ve koruma yoluna gitmektedir. Avrupa’da bugün Türk-İslam topluluklarına karşı ciddi bir dışlama, baskı, ayrıştırma yapılmakla birlikte İslamofobik ve Türkofobikprovokatif eylemler gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada, Avrupa merkezli İslamofobik ve Türkofobik eylemlerden hareketle 2015 yılında Gümülcine’de gerçekleşen bir cami kundaklama olayı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkofobi, İslamofobi, Gümülcine, Yunanistan, Almanya, yangın.

Islamophobia and Turkophobia in Europe: The Example of Sabotage Towards Yenice Mahalle Mosque in Gümülcine (Komotini)

Abstract

Xenophobia is a condition which is encountered to a certain extent in the all societies. “Fear of the stranger” known as xenophobia in ancient Greek turned into “otherness”, thereby giving way to the current xenophobia in Europe. Christianity and Islam played a decisive role in the basic conflict zones of Western and Eastern cultures. Christian poles in Europe, especially from Turkish conquests in Europe up to the present, put effort into creating, developing, and protecting their own historical mission by increasingly externalizing other ethnic and social groups in a sharp manner. Provocative actions have been carried out as well as serious exclusion, oppression, and segregation against Turkish-Islamic communities in Europe nowadays. This study is focused on the arson attack on mosque in Gümülcine (Komotini) in 2015, taking Eurocentric Islamophobia and Turkophobia attitudes into consideration.

Keywords: Turkophobia, Islamophobia, Gumulcine (Komotini), Greece, Germany, fire

* Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Eynesil Kamil Nalbant Meslek Yüksekokulu, mevlut.kaya@giresun.edu.tr

Giriş

Batı ve Doğu arasındaki mevcut ayrışmanın temeli dinsellikten daha eskilere uzanan “*yabancı düşmanlığı*” ile açıklanmaktadır. Doğu’nun İslamlaşması, Batı’nın Hıristiyan bloğunu kurmasında en önemli etken olmuştur. Hıristiyan Batı için varlığını korumada “*öteki*” olarak belirlenen İslamlık unsurları, yaşanan çağın koşullarına göre adlandırılarak yönlendirilmekte ve pragmatik biçimde kullanılmaktadır. Yakın tarihlere dek Avrupa’nın Türk=Müslüman/Müslüman=Türk algısı bazen bu pragmatizm doğrultusunda, yerine göre istisna tutularak din ve etnik birbirinden ayrıştırılmaya çalışılmıştır. Hıristiyanlığın kutbu olan Batı, modern çağda süreci kendi lehine yönlendirmek ve yönetmek için Müslümanların kutsallarına karşı çeşitli provokasyonlar gerçekleştirmektedir. Bu provokasyonlarda, aşırı sağcı Hıristiyanlar veya ırkçı gruplar kullanılmaktadır. Çalışmada, Avrupa merkezinden hareketle örnek olay olarak ele alınan ve 2015’te Gümülçine’de yaşanan Yenice mahalle (Mahmutağa) Camii yangınının bölgedeki aşırı sağcı, ırkçı gruplar tarafından gerçekleştirildiğine yönelik son derece güçlü deliller mevcut iken, kundaklamaya ve failere dair Yunan yetkililerce bir açıklama yapılmayarak olayın üzeri örtülmüştür. Bu durum, Avrupa’da zaman zaman Müslümanlara/Türklere karşı açıkça uygulanan dışsallaştırma/ötekileştirme girişimlerinin bir parçasıdır. Söz konusu kundaklama, Batı’nın bu tutumlarına yalnızca bir örnek olup, çalışmada değinileceği üzere Avrupa’nın çeşitli yerlerinde benzer İslamofobik ve Türkofobik saldırılar sıklıkla yaşanmaktadır.

Çalışma, akademik anlamda üzerinde yeterince durulmadığı kaygısından hareketle, alana bir örneklem sunma ümidiyle yapılmış olup, materyal toplama aşamasında Batı Trakya başta olmak üzere Türkiye dışında çıkan Türk azınlık gazeteleri ve dergileri, TRT haber geçmişi, ilgili yerli ve yabancı makaleler ile kitaplardan, yer yer bilişim sitelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Batı’da İslamofobi ve Türkofobinin Kökenleri

Yabancılara duyulan düşmanlık ve korku olarak bilinen (Külahçı 2016: 38) “zenofobi”den (Yunanca kökenli “xenophobia”) doğduğu savunulan İslamofobi, “*yabancı korkusunun dini bir kategori altındaki şekli olarak İslam korkusuna dayalı bir Müslüman karşıtlığı*” biçiminde ifade edilmektedir (Çötök ve Taşdelen 2013: 5). Batı’da İslamofobinin temelleri oldukça eskidir. İslamofobinin 11 Eylül Saldırısı’na temellendirilmesi, Batı’nın 11 Eylül Saldırısı ile ilgisi bulunmayan diğer İslamofobik yaklaşımlarının varlığını ve anti-İslamizm’in Batı tarihindeki derin köklerini görmezden gelme anlamı taşımaktadır (Canatan 2007: 19). 11 Eylül Saldırısı ve benzer olayların ardından İslam, Hıristiyan dünyasında yeniden “*radikalizm ve tehdit*” unsuru olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Sonrasında, giderek Batı’nın Müslümanlara karşı geliştirdiği yoğun savunma ve dışsallaştırma refleksleriyle Batı’da yaşayan Müslümanlar, sosyal yaşamlarının her alanında birçok engelle karşılaşmaya başlamışlardır. Batı’da Arapça isim taşıyan her beş kişiden birinin iş bulmada sıkıntı yaşıyor olması ve 2009 yılında İsviçre’de yapılan referandumda halkın % 58’inin minarelere karşı oy kullanması, söz konusu engellere örnek teşkil etmektedir. Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu’nun AB’deki araştırmalarından edinilen verilere göre, Müslümanlar Avrupa’da “*içimizdeki düşman*” olarak görülmektedir (Çötök ve Taşdelen 2013: 6,7).

ABD’li stratejist Huntington, “*İslâm tarihinde yaşanan ve modern zamanlarda batı sömürgeciliğine karşı geliştirilen tepkilere ve duruşlara*” atıf yaparak “*İslâm: kanlı hudutlara sahiptir*” görüşünü savunmaktadır. Bu görüşü “*...sadece talihsiz bir ifade değil, aynı zamanda*

çatışmanın bu düzlemde planlandığını haber veren hüküm” olarak değerlendiren Macit şöyle demektedir: “Öyle anlaşılıyor ki batı kendi iç sorunlarını ve yetersizliklerini aşmak için önce ayrışmayı derinleştirmeye, bunun peşine de İslâm coğrafyasına saldırmaya hazırlanmaktadır.” (Huntington 2003: 54-60; Macit 2001: 112).

Türkofobi ise “*Türk düşmanlığı*”, “*Türk karşıtlığı*”, “*Türk korkusu*”, “*anti-Türkizm*”, “*Türklere, Türklerin tarih ve kültürlerine, Türkiye’ye ve Osmanlı’ya olan düşmanlık*” gibi tanımlamalarla açıklanmaktadır. Türkleri, uygarlığa hiç bir katkısı olmayan bozkır insanı, barbar, yağmacı ve ortadan kaldırılması gereken millet olarak tanımlayan Avrupa toplumu, kendi kimliğinde bulunan “kötü”leri, “iyi”lere zarar vereceği kaygısıyla dışsallaştırmıştır. Batı perspektifinde genel olarak Türkler, Asya’dan gelerek Avrupa’da, Anadolu’da ve Arap coğrafyasında yurtlar kurmuşlar ancak buralarda yaşama hakkını, Batılıların gözünde asla elde edememişlerdir (Ahmad 2000: 97; Yılmaz ve Kaya 2012: 118-119). Avrupa’da Türk karşıtı birçok ırkçı deyimler kullanılmaktadır. Bu deyimlerde Türklerin korkunç, bencil ve kaba oldukları vurgulanmaktadır (Aktaş 2014: 41).

Hıristiyan toplumlar Türk karşıtı kalıcı bir “*vizyon oluşturmak*” için “*savunma oluşturmak*” ve “*düşmanı yakından tanımak*” gibi amaçlarla yüzyıllarca Türklere karşı yazılı ve sözlü propagandalar yapmışlardır (Kumrular 2010: 104). Helmut Uhlig, İslamofobi ve Türkofobinin gelişimine yönelik Katoliklerin Anadolu’yu “*Avrupa’nın anası*” olarak kabul ettiklerini, fakat Anadolu’nun Türkleşip İslamlaşmasından itibaren Avrupa’nın düşmanı haline geldiğini belirtmektedir (Akdemir 2007: 133-134). Buehler ise Müslümanların Hıristiyanlar için dini ve siyasi bir düşman haline gelmesini, Bizans kontrolündeki Ortadoğu ve Kuzey Afrika’nın büyük kısmının 7. ve 8. yüzyıllarda İslam hâkimiyetine girmesine dayandırmaktadır (Buehler 2014: 125).

Batı’da gelişen İslamofobi neticesinde ortaya çıkan tezler, Osmanlı akıncı süvari birliklerinin masum gösterilmesini eleştirmekte; akıncıların, akın yollarında her şeyi yakıp yıktığını ve yağmaladığını savunmaktadırlar (Kiprovska 2004: 4). Yunan tezi açısından 1363 yılı, Selanik ve Gümölcine’nin Osmanlı akıncılarıyla İslamlaşmasının eşliğidir ve Osmanlı, burada “*şiddetle yerleşme politikası*” uygulamıştır. Ardından geçen yüzlerce yıllık süreçte, bölge Türk-İslam kimliğini kazanmıştır (BGKR¹ 2016: 7-9). Oysaki Yunan tezinin aksine, 1383’te Osmanlı tarafından Serez yöresi barış yoluyla teslim alınmış, Hıristiyan nüfusa hiçbir şekilde dokunulmamış ve kiliseler camiye çevrilmemişti. Müslümanlar sur içlerine yerleştirilmemiş, camiler, zaviyeler ve medreseler sur dışına inşa edilmişti (Üçüncü 2012: 193).

1453’te İstanbul’un Osmanlılarca fethi, Avrupa-Akdeniz havzası denizcilik stratejisini dini açıdan etkileyen ilk jeopolitik kırılma olmuştur. İkinci kırılma, 1492’de Müslümanların ve Yahudilerin İspanya’dan atılmasıyla gerçekleşmiştir. Üçüncüsü ise 1517’de halifelüğün Osmanlı’ya geçmesidir. Bu olaylardan sonraki süreçte, Avrupa’nın Türklere ve Müslümanlara bakış açısı tamamen değişmiştir. Avrupa, 16.-17 yüzyıllarda “Türk” terimini genellikle Osmanlı toplumundaki Müslümanlar için kullanmaya başlamıştır. Ancak Avrupa, söz konusu terimi antropolojik bir kavram olarak değil, “*tehdit ve korku kaynağı bağlamında*” dinî-siyasî bir ifade olarak kullanmıştır (Kumrular 2016: 6-7; URL 12). Aynı dönemlerde, Alman toplumunda Türklerden korunmak için yazılan dualar ve verilen vaazlara da rastlanmaktadır (Coşan 2009: 80). Bu toplumsal dışlama, 19. yüzyıla doğru devletlerarası ilişkiler yeniden şekillenip, II. Wilhelm’in doğu gezisi esnasında Osmanlı padişahının tüm Müslümanların koruyucusu olduğunu ilan etmesine dek sürmüştür (Rathmann 1982: 141). 1854’te Kardinal Newman’ın Avrupa’yla temasa geçtiği halde Hıristiyanlığı kabul etmeyen ve

¹ Bilgilendirici GuardKomotini Rehberi.

bu dine düşman olan Türklere bahsetmesi, Avrupa'nın İslamofobi ve Türkofobi refleksini anlayabilmek açısından önemli bir husustur(Güvenç 2000: 309;Kam 2015: 74). Ancak Batı'nın İslam karşıtı refleksi, bazı gerçekleri görmesini engellemiştir: Avrupalı bilim adamı Madam Curie, tarihsel süreçte Müslümanlara karşı Batı'da yapılan etnik temizliğin Avrupa'nın kaybı olduğunu, “*Müslüman Endülü's'ten bize 30 kitap kaldı, atomu parçalayabildik. Şayet yakılan bir milyon kitabın yarısı kalsaydı çoktan uzayda galaksiler arasında geziyor olacaktık*” sözleriyle ifade etmiştir(Kam 2015: 74).

Avrupa, çağlar boyunca savunduğu Hıristiyan üstünlüğünün şuuruyla dışsallaştırdığı kitleleri, kültür kırımına tabi tutmuştur. 22 Eylül 1840'ta Selanik'te çıkan büyük bir yangınla birçok insanın evsiz kalması ve çok sayıda Türk-İslam eserinin yok edilmesi, bu politikanın bir örneğidir. Aynı bölgede 1848, 1890, 1910 ve 1917'de (Kaya 2013: 21-34) çıkarılan büyük yangınlarla, şehirdeki Türk-İslam kimliğine büyük kayıplar yaşatılmıştır (Bıçakçı 2000: 447). 1849'da ise Serez'de çıkan iki büyük yangınla şehrin dörtte üçü tahrip olmuştur. 1913'te Bulgarların bölgeyi Yunanlılara teslim etmesinden önce yapılan kundaklama ile şehir tamamen harabeye dönmüştür. 1916-1918 sürecinde Bulgarlar tarafından tekrar işgal edilen şehir, 1918'de yeniden Yunanistan'a kalmış ve imar edilmeye başlanmıştır. Bu kargaşa sürecinde Zincirli Cami, Mustafa Bey, Gedik Ahmet Paşazade Mehmed Bey ve Çandarlı İbrahim Paşa'nın yaptırdıkları haricindeki camiler, büyük tahribatlara uğramıştır (Üçüncü 2012:193).

1870-1880'lerde Tuna'daki Müslüman Türklere yapılan katliam ve sürgünler, Bulgar isyancıların dışarıdan desteklenmesi ve Batı basını ile kamuoyunun bu olayları görmezden gelmesiyle (Emiroğlu 2013: 120) bölgede ciddi bir yok etme ve yerinden etme faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

12 Mart 1890'da Gümülcine'den saraya gelen bir telgrafta, Gümülcine yöresinde can güvenliğinin kalmadığına ve burada sık sık yangınların çıkarıldığına yönelik şikâyetler mevcuttur (Mert 2009: 212-213). Her şeye rağmen, Yunan tezlerinde kronik bir biçimde Türklere ve Müslümanlara suçlanmaktadır: 1908'den itibaren Türk milliyetçiliğinin yükselişe geçmesiyle birlikte, Türk-İslam dışı unsurların dışlandığını iddia eden Yunan tezleri, bu tarihten sonrasını Müslüman olmayan azınlıkları dışlayan milliyetçi-Müslüman bir Türk devleti olarak nitelendirmektedirler (URL 11). Hâlbuki Yunan mezaliminden ötürü evlerini boşaltarak veya Rumlara kiraya vererek Selanik'i terk eden Müslümanların geriye döndüklerinde evlerine sahip olamadıkları; “*kat'i bir lisanla*” reddedildikleri (Tasvir-i Efkâr 29 Eylül 1913; URL-1), Türklere yaşadığı Vardar'da 1912'de çıkarılan iki büyük yangınla Türk-İslam eserlerinin ve Türk kimliğinin büyük oranda tahrip edildiği, İkinci Dünya Savaşı sırasında tekrar yangın ve kargaşalarla çoğu cami ve türbe kalıntılarının harabeye çevrildiği (Lowry ve Erünsal2010: 52,189), aynı süreçte Batı Trakya'nın Bulgar işgaline uğramasıyla Osmanlı eserlerine ait kalıntıların ve 1870'teki büyük yangının getirdiği yıkımdan sonra 1873'te Yeniceci Türkler tarafından onarılan Musahip Mustafa Paşa Camii'nin büyük oranda tahrip edildiği (Kiel2013:445) söz konusu tezlerce görmezden gelinmektedir.

Batı medyasında zaman zaman İslam'a ve Hz. Muhammed'e yönelik “*sembolik ve kavramsal düzeyde*” saldırılar gerçekleştirilmektedir. Böylelikle Batılı ülkelerde yaşayan Türklere ve Müslümanlara üzerinde bir tehdit algısı yaratılarak Türkofobiye ve İslamofobiye(Kirman 2010: 30,31; Üvez 2014: 108-110) dayanak oluşturulmaktadır. Neticede Türk-İslam toplulukları, Batı'da medya aracılığıyla ötekileştirilerek Avrupalı olanlar ve olmayanlar (Er ve Ataman 2008: 748,754) ya da “*biz-onlar*” ayrıştırılmasıyla karşı karşıya kalmaktadırlar (İnceoğlu 2012: 16-17;Üvez 2014: 108-110).

Bazı Batılı tezler, Batı'daki radikal sağ grupların “toplumu tedirgin eden kara gömleklerini” çıkardığını savunsalar da bunlar, tarihsel bir hesaplaşmanın bilinciyle Türk-İslam unsurlarını “*tehlikeli bir öteki*” (Mandacı 2012:48,53) olarak belirlemişler ve bunu Batı öğretileriyle benimsemişlerdir. Paul Ricoeur, Batı'nın bu tarihselci tavrına itiraz ederek, “öteki”nin tanıklığına dayanan tarihi bilmenin gerçek bilgi değil, inanma yoluyla bilme olduğunu vurgulamaktadır (Tacar 2014: 82). Avrupa'nın Türkleri dışsallaştırması, Macarların kahraman olarak nitelendirdikleri Attila'yı bir korku unsuru olarak çocuklara öğretmesinden de anlaşılmaktadır (Adıgüzel2013: 4). Batılılar ancak dönemsel politik rüzgârlara göre, geçici hümanist savunular ve kıstaslar belirlemektedirler: Lozan Antlaşması sürecinde, İngiliz temsilcisi Forbes Adam'ın Türkiye'deki azınlıklar üzerinde ayrıştırıcı bir tavırla, Türk ve Müslüman kavramlarının etnik olarak ayrı tutulmasını istemesi bu duruma bir örnektir (Özoğlu 2011: 35).

Avrupa, genel itibarıyla Müslümanları iç tehdit olarak görmektedir. “İç tehdit” tezlerini gerçekleştirmek için de Müslümanlar üzerinde bazı plan ve provokasyonlara girişmektedir. 2005'te Danimarka'da gerçekleşen karikatür krizi, bu durumun açık bir örneğidir. Önce Müslümanların kutsalına hakaret edilmiş, verdikleri tepkiler ise gerekçe gösterilerek kendi tezleri kanıtlanmıştır (Er ve Ataman 2008: 760).

Meulenbelt, Hollanda'da doğmuş ikinci nesil Türklerin, ülkenin dilini çok iyi konuşmalarına rağmen hala “*yabancı olarak görüldüklerini*” ve “*Hollandalı nüfusun dörtte üçü[nün] Müslümanlardan korktuklarını, Müslümanların kültürlerini ele geçireceklerini düşündüklerini*” bildirmektedir (Baydaş 2009: 180).

Almanya'nın Schleswig-Holstein eyaletindeki Mölln kentinde 23 Kasım 1992'de 3 ve 29 Mayıs 1993'de Kuzey Ren Vestfalya'daki Solingen'de 5 Türk diri diri yakılmıştır. 3 Şubat 2008'de Rheinland-Pfalz Eyaleti'nin Ludwigshafen kentinde Türklere ait bir binada gerçekleşen yangında 9 Türk yanarak yaşamını yitirmiştir. Henüz yangın nedeni belirlenmeden Alman siyasetçiler, yangının “*yabancı düşmanı motifli*” olmadığını savunmaya başlamışlardır. Ancak olayın üzerinden yıllar geçmesine rağmen, olaya resmî olarak bir açıklık getirilmemiştir. 2000'li yıllarda Almanya'nın farklı yerlerinde 8 Türk katledilmiştir. Alman yetkililer, Alman medyasının haberleriyle olay nedeninin “*iç hesaplaşma*” olduğunu savunmuşlardır. Ancak yıllar sonra cinayetlerin ırkçı NSU² örgütü tarafından işlendiği anlaşılmıştır (Külahçı 2016: 38). Alman ırkçıları, İslam karşıtlığından beslenerek istihbarat teşkilatları üzerinden örgütlenmekte; “*yüzlerce evin yakılması, insanların öldürülmesi*” tarzında birçok eylem yapmaktadırlar (Barın 2015: 19).

EUMC'nin³ 2006'da “*Avrupa Birliği'nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi*” başlığıyla Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerde yaşayan Müslümanların durumuyla ilgili tespitlere dayanan raporunda, Avrupa'da yaşayan birçok Müslüman'ın etnik kimliğine bağlı olarak sosyal yaşamın her aşamasında ayrımcılıkla karşılaştığı, sözlü ve fiziki olarak İslamofobik saldırılara maruz kaldığı; Avrupa'da ırkçılığın, ayrımcılık ve sosyal marjinalleşmenin toplumsal bütünlük açısından tehdit oluşturduğu belirtilmiştir (Er ve Ataman 2008: 764).

Avrupa ülkelerinde 2008'de başlayan mali krizin giderek artmasıyla popülist ve ırkçı aşırı sağın radikal çözümleri cazip hale gelmiş ve buna bağlı olarak İslamofobik söylemler

²Nasyonal Sosyalist Yeraltı.

³Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi.

artmaya, aşırı sağ partiler seçmenlerce daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır (Akgün 2015: 28; Yeni Vatan Aralık 2015: 19-21; Yeni Vatan Eylül 2016: 20,21).

Avrupa’da İslamofobi ve Türkofobi Temelli Propaganda ve Eylemler

İkinci Dünya Savaşı sürecinde “*sistemli bir şekilde arı ırk yaratmak amacıyla Holokosta uğratılan Yahudiler*” Almanya’nın Yahudilere bakışını yansıtmakla birlikte, Batı’nın yabancı düşmanlığının açık bir örneğidir (Elbir 2016: 2). 1990’lardan sonra Yahudi düşmanlığının yerini Türkofobi almıştır.

2010’da Plevne’ye bağlı Karaağaç kasabasındaki Türk yerleşimine saldırılmıştır. İki gün içinde otuza yakın mezar taşı tekmelenmek suretiyle sökülmüş ve parçalanmıştır. Ramazan Bayramı arifesinde yaşanan saldırı, Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki gerilimi arttırmıştır (Kırcaali Haber, 29.10.2010: 5).

2014’te İsveçliler birçok camiyi ateşe vermişlerdir. Burada yaşayan Türkiyeli Süryaniler, İsveçlilere tepki göstererek karşı koymaya çalışmışlardır (Miroğlu 2015: 54). Aynı yılın Eylül ayında, Berlin’deki Mevlana Camii kundaklanmış (URL-2), Almanya’da iki bin camide “*terör, şiddet, nefret ve haksızlık*” kınanmıştır (URL-3). İslam karşıtlığının “fobi” olmaktan çok daha ileriye gittiği açıkça görülen 2014 yılında, Fransa’da Seine-Saint Denis’te cami binalarının bir kısmında yıkım başlatılmıştır. Cami yönetiminin kiralık geçici ibadethane talepleri reddedilmiştir. Ekim 2014’te ise Saint Martin’de Müslümanlar Derneği’nce yapılmakta olan caminin duvarına domuz sosisleri ile saldırılmıştır. Fransa’nın kuzeybatısında 2014’ün son aylarında, birçok benzer olay yaşanmıştır. Quimper’de 25 Ekim’de Türkler tarafından gerçekleştirilmek istenen cami projesi, aşırı sağcı gruplarca “*minareye hayır!*”, “*İslam’a hayır!*” sloganlarıyla protesto edilmiştir (ORIW⁴2014E 2014: 1).

Avrupa’daki İslamofobinin bir sonucu olarak, Filibe’deki yaklaşık altı asırlık Hüdavendigar Camii 2015’te kundaklanmıştır. Olayın tanıkları, saldırganın ibadethaneye akaryakıt döktüğünü ve yangın çıkararak kaçtığını belirtmişlerdir. Bu cami, son birkaç yıldır çeşitli ırkçı saldırıların hedefi olmuştur (Kırcaali Haber 14.01.2015: 1).

Paris’te 2015’te bir kişi, tren garında tesettürlü bir kadını darp etmiştir. Aynı yıl, Thiefosse-Vosges’te Müslüman bir aileye Nazi etiketiyle saldırılmış ve evin önünde bulunan, aileye ait park halindeki otomobil ateşe verilmiştir. Ardından evin duvarına haç çizilerek ırkçı sloganlar yazılmıştır. Marne’de ise Müslümanlara ait yetmiş metre kare büyüklüğündeki ibadethane, kundaklanma sonucu tamamen yanmıştır (ORIW2014-2017 2017: 8).

14 Nisan 2015’te Vitten’de bir cami kundaklanmıştır (DHİR⁵2015, 2016: 19). 16 Ağustos’ta ise Danimarka-Kopenhag’ın Nordvest semtindeki bir camiye ait kütüphane kundaklanmıştır. Saldırı esnasında içeride yaklaşık kırk kişi bulunmaktadır (URL-4). Olayın ardından Danimarka’da İslamofobi tırmanışa geçmiştir. Ülkedeki Müslüman karşıtı kitleler, sosyal medya üzerinden “*camilere karşı*”, “*İslam’dan arıtılmış bir ülke*” adlı kampanyalar düzenleyerek “*camileri kundaklayacak kişilere bedava benzin vermeye hazır olduklarını*” belirten mesajlar yayınlamışlardır. Aynı dönemlerde Almanya’da Türk diplomatlara ait otomobiller kundaklanmıştır. Bu süreçte, İsveç’in Avesta şehrinde Araplara ait bir cami daha

⁴Organisation Racism Islamophobia Watch (İrkçilik ve İslamofobi İzleme Örgütü).

⁵Dünya Hak İhlalleri Raporu.

kundaklanmıştır. Kundakçılar, yirmiden fazla Kur'an-ı Kerim'i caminin ortasında yakmışlardır (DHİR2014 2015: 15-19,21,32; DHİR2015 2016: 27).

İsviçre-Olten'deki Türk Kültür Ocağı'na 2015 Ekim'inde bir gece, kimliği belirsiz şahıslarca saldırı düzenlenmiştir. Dernek binasının camları kırılarak duvarlarına boya ile bir terör örgütünün sloganları yazılmıştır. Aynı vakitlerde Basel ve Çevresi Türk-İslam Sosyal ve Kültür Derneği'ne bağlı Fetih Camii'ne de saldırılmıştır (Post Ekim 2015: 4).

2016'da Yukarı Avusturya eyaletinin başkenti Linz'de bulunan bir camiye iki hafta içinde iki kez saldırılmıştır. Son saldırıda binanın penceresinden içeriye patlayıcı madde fırlatılmıştır (Yeni Vatan Temmuz 2016: 11).

Almanya hükümeti, 2001-2014 yılları arasında ülkede 297 camiye saldırı gerçekleştirildiğini, 2001-2011 zarfında yılda ortalama 22 saldırının yapılmış olduğunu ve bu sayının 2012'de 35, 2013'te ise 37'ye yükseldiğini açıklamıştır (URL-5). 2013-2015 zarfında ise Almanya'da yüze yakın camiye saldırı düzenlenmiştir (URL-6). Almanya'daki Türklerin yaşadıkları kimlik sorunları ve karşılaştıkları yabancı düşmanlığı, onların sözlü ve yazılı edebî eserlerine şekil verecek boyutlara ulaşmıştır (Cengiz 2010: 190).

AB ülkelerinde ırkçılık ve dinî değerlere yönelik saldırılar sürmektedir. 2012-2013 yılları arasında TBMM'nin ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile ilgili yayınladığı raporlarda, Avrupa ülkelerinde sadece Türklere karşı yapılan eylemlerin istatistiği şöyledir (IYDMDA⁶ 2015: 12,23-24):

2012: Saldırı: 38, kundaklama: 15 (2 ölü), tehdit mektupları: 19, kutsalları (cami, vb.) yakma-yıkma: 36.

2013: Saldırı: 24, kundaklama:15, tehdit mektupları: 7, kutsalları (cami vb.) yakma-yıkma: 24.

Mart 2015'te yayınlanan İslamofobi ve İrkçılık raporunda yer alan haberler de Avrupa'da hızla yayılan İslamofobiye ışık tutmaktadır: Fransa-Nantes'te 17 Mart'ta şehir merkezinde helal ürün satan gözlemcinin kapısı kanla kirletilerek vitrinine domuz kafası konulmuştur. Brüksel-Ciney'de 19 Mart'ta Müslüman bir Belçikalı ailenin engelli çocukları, özel eğitimcisi tarafından domuz eti yemeye zorlanmış ve bu esnada şiddete maruz kalmıştır. Fransa-Toulouse'da 24 Mart'ta 24 yaşında hamile bir Müslüman kadın, çocuklarını okula bıraktıktan sonra evine dönerken iki erkek tarafından saldırıya uğramıştır. Saldırı esnasında başörtüsü çıkarılmaya çalışılmıştır. Saldırganların kadına "*kendi evimizde buna izin vermiyoruz*" diyerek şiddet uygulamaları sonucunda kadın hastaneye kaldırılmıştır (ORIW2015M 2015: 1,3).

2016 Eylül'ünde İngiltere, Fransa'dan ülkeye geçiş noktası olan ve Avrupa'nın göbeğinde insanlık dramının yaşandığı Calais'teki mülteci sorununu, 1 km. uzunluğunda bir duvar örerek ilkel yollarla çözmeyi planlamıştır (Haber 09.09.2016: 6).

Yurtdışında yaşayan Türk toplulukları dinî, kültürel, tarihî değerlerine ve millî bilinçlerine sıkı bir biçimde tutunarak sivil toplum kuruluşlarını bu misyon etrafında oluşturup, geliştirmek durumundadırlar. STK'lar, yabancı ülkelerdeki Türk gençlerinin millî bellekten kopmalarını engelleyebilecek, "*asimile olmadan entegreolma*"larını (Çıtak 2015: 12) sağlayabilecek çalışmalar yapmaktadırlar.

⁶İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Mevcut Durum Analizi.

İslamofobi ve Türkofobi Bağlamında Gümülcine'deki Yenicemahalle Camii Yangını

Gümülcine, 1361 fethinden 20. yüzyıl başlarına dek Türk-İslam kimliğini korumuştur. 1906-1907 nüfus sayımına göre Gümülcine'de 239.870 Müslüman, 28.614 Bulgar, 21.545 Rum, 1.290 Yahudi ve 493 Ermeni yaşamaktaydı. Nüfusun% 82'sini Müslümanlar oluşturuyordu. 1892 tarihli Edirne vilayetisalmesinesine göre, Gümülcine merkezinde 10 cuma camii, 15mescit, 2 Rum kilisesi, 1 Ermeni kilisesi ve 1 sinagog bulunuyordu. Lozan Antlaşması'ndan sonra etnik-dinî yapısını korumak şartıyla Yunanistan'a bırakılan kasabada, Müslüman nüfusu giderek azalırken Yunan nüfusu arttı (Kiel 1996: 269,270). Bölgede yaşayan Türk azınlıklara karşı Yunan halkı ve politikacılarının sosyal yaşamda/bürokraside ötekileştirme, dışlama ve engelleme gibi birçok hukuksuz eylemleri bulunmaktadır. 2015 Nisan'ında Gümülcine'de gerçekleşen cami kundaklama olayı da dışsallaştırılan Türk-İslam unsurlarına karşı İslamofobi ve Türkofobi kaynaklı saldırılardan biridir.

Edirne vilayeti salnamelerinde kaydı bulunan Gümülcine Yenicemahalle Camii'nin yapılış tarihi bilinmemektedir. Caminin haziresinde Abdülkerim, Abdulhalim ve Hoca Mahmut Efendi gibi İslam âlimlerinin mezarları bulunmaktadır (Bıçakçı 2003: 153-156).

Yenicemahalle Camii'nde 17 Nisan 2015 Cuma günü, sabaha karşı saat 04.30-05.00 sularında bir yangın çıkmıştır. Yangını ilk gören kişi, bölgede ikamet eden Rıdvan Paşaoğlu adındaki bir esnaftır. Paşaoğlu, olayı ilk olarak cami imamı ve itfaiyeye bildirmiştir. İtfaiye müdürlüğüne yakın bir mesafede gerçekleşen yangın, itfaiye tarafından kontrol altına alınmıştır. Caminin kapısıyla giriş kısmı tamamen yanarak kullanılamaz hale gelmiştir (Gündem 24.04.2015:1).

T.C. Dışişleri Bakanlığı, olayla ilgili tepkilerini dile getiren bir açıklama yapmıştır: *“Batı Trakya Türk azınlığı için kutsal olan bahse konu mekânlarda meydana gelen bu menfur olayların Yunanistan makamlarınca en kısa zamanda açıklığa kavuşturulmasını diliyor ve Türk azınlığın huzur ve güvenliği için gerekli tedbirlerin alınmasını bekliyoruz.”* Yunan Dışişleri Bakanlığı ise *“Türk yetkililerden araştırma sonucunu beklemelerini isterdik”* şeklinde cevap vererek, yapılan ilk tespitlere göre yangının, elektriğin kısa devre yapmasından kaynaklandığını savunmuştur. Bu esnada Türk azınlık kurum ve kuruluşları, kundaklama girişimlerini yazılı açıklamalarla kınamışlardır. RodopSiriza milletvekilleri M. Mustafa ile A. Karayusuf, kamu düzeninden sorumlu bakanlıktan yangının tüm yönleriyle araştırılmasını talep etmişlerdir (Gündem 24.04.2015: 1,6).

Yenicemahalle Camii Yangınının Nedenleri ve “Kundaklama” Üzerine

Batı Trakya Türklerini üzen ve kaygılandıran yangının ardından, olay yerine gelen cami imamı ve bölge sakinleri, yangının kundaklama sonucu çıktığı kanısına varmışlardır. Mahallede ikamet eden Türkler ve cami imamı, her gece yatsı namazının ardından caminin kapısını kilitlediklerini, ancak yangın sırasında kapının açılmış olduğunu gördüklerini belirtmişler, bundan hareketle yangının kundaklamadan çıktığına inandıklarını ifade etmişlerdir.

İtfaiye ve polis, yangınla ilgili incelemelerde bulunurken, Gümülcine müftüsü İbrahim Şerif, mahalle sakinlerinden yangınla ilgili bilgi almıştır. Daha sonra Rodop ili sorumlusu Doğu Makedonya-Trakya eyalet başkan yardımcıları HristosMetios ve Mustafa Katrancı,

Yenicemahalle Camii'nde incelemelerde bulunarak olayla ilgili bilgi toplamışlardır (Gündem 24.04.2015: 6).

Yunan basını, Gümülcine'deki cami yangınıyla ilgili "sabotaj" ve "kundaklama" gibi olasılıklardan söz etmeden, yangının "*elektrik kontağındaki kısa devreden çıkmış olabileceğini, itfaiyeye dair soruşturmanın sürdüğünü, yangının kesin nedeninin araştırıldığını*" yazmıştır (URL-7). Bazı Yunan haberciler ise yangın nedeninin "*belirlisizliğini*" vurgulamışlardır. "*Gümülcine Camii'nde Yangın*" başlığıyla, Komotini (Gümülcine) 3. Azınlık Okulu avlusunun yanındaki camide "*belirsiz koşullar altında*" bir yangın çıktığı yönündeki haberler, Yunan medyasında yayılmıştır. "*Gümülcine Camii'nde Kısa Yangın*" alt başlığıyla, yangının binanın çatı kısmına zarar verdiği belirtilmiştir (URL-8).

Yunan Delegasyonu Temmuz 2015'te Viyana'da, yanan Yenicemahalle Camii ile ilgili itfaiye raporuna değinmiştir. Rapora göre, yangın nedeninin "*kısa devre yapan bir floresan ampülü*" olduğu ve "*raporu tanzim eden kurulun bir üyesinin de Müslüman 'uzman!' olduğu...*" savunulmuştur. Delegasyon, yangınla aynı günde gerçekleşen AlankuyuMescidi'ndeki ağaçların kesilmesiyle ilgili olarak da "*yapılmış olan araştırmada dalların kesiminin 3 kişi tarafından, özel bir ihtilafa dayalı olarak gerçekleştirilmiş olduğunu*" iddia etmiştir (BTAYTDFR⁷ 2015: 31).

Gümülcine'deki cami yangını ve eş zamanlı gerçekleşen mescit saldırısında, kundaklamanın olasılığından dahi söz etmeyen Yunan yönetimi, 2007'deki büyük yangınlarda "kundaklama"yı güçlü bir olasılık olarak öne sürmüştü. 2007 sonbaharında Yunanistan'da çıkan orman yangınları çok sayıda can ve mal kaybına neden olmuştu. Mora ve Eğriboz adasında yirmi üç yangın cephesiyle mücadele edilmişti. Başbakan Kostas Karamanlis de yangınların çıkış merkezleri, birbirlerine olan uzaklığı ve zaman aralıklarını göz önünde bulundurarak "*kundaklama*" ihtimaline dikkat çekmişti. ABTTF⁸ başkanı Halit Habipoğlu, yangından dolayı üzüntülerini dile getirerek, bu vesileyle bir azınlık temsilcisi olarak ülke gündemindeki yerini koruyan azınlık karşıtı provokasyon ve ayrılıkçı eylemlere atıfta bulunarak önemli bir mesaj vermişti: "*Bu felaket ülkemiz Yunanistan vatandaşlarını dil, din, ırk, kültür ayrımı gözetmeksizin bir araya getirmesi ve dayanışma içinde olması gerektiğini bir kez daha gösteriyor...*" (ABTTFHB⁹ 2007: 8).

Yunanistan yönetimi için yangın ve saldırılar, Türk azınlıkların kutsalları üzerinde gerçekleştiğinde sıradan bir hadise sayılmış, azınlık bölgeleri dışında gerçekleşen yangınlarda ise her türlü ihtimal göz önünde bulundurulmuştur. Yunanistan'ın Türk azınlıklara karşı tutumlarını değerlendiren Avrupa Konseyi, 26 Mart 2015'te Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nde III. Yunanistan Raporu'nu yayımlamıştır. Raporda, Türk azınlıkların sorunlarını çözmek bir yana, sorunların yerel yönetimlerin eylemleri ile doğrudan ilgili olmadığı vurgulanmıştır (ABTTFHB 2015b: 5).

Yenicemahalle Camii Yangınından Sonraki Gelişmeler

Gümülcine'deki cami yangını, İslamofobi ve Türkofobi kaynaklı saldırıların ilki değildi. 29 Ocak 1990'da Gümülcine merkez camiinde yıllık dini program yapmak için toplanan Türkler, İslam karşıtlarınca protesto edilmiş, şiddet eylemlerine maruz kalmışlardı.

⁷ Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği Faaliyet Raporu.

⁸ Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu.

⁹ Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Haber Bülteni.

Müslümanlara ait mağaza ve işyerleri yağmalanmış, saldırılar esnasında birçok Müslüman yaralanmıştı. Bu yıllarda, Batı Trakya’da camilerin restorasyon ve bakımına da Yunan yetkililerce izin verilmiyordu. Sürekli “gözetim bölgesi” haline getirilen bölgede Türk azınlıklara karşı yoğun bir Yunan milliyetçiliği propagandası yapılıyordu. 13 Ekim 1993’te ise Dedeağaç’ta camiler ve Müslüman mezarlıkları provokasyon amacıyla Yunanlılarca tahrip edilmişti (Mavrommatis 2006: 12-16, 23-24).

17 Nisan 2015’te kundaklanan Yenice mahalle Camii’ne 400 metre uzaklıktaki Alankuyu mescidinin bahçesindeki on üç ağaçtan dokuzu, aynı gece kimliği belirsiz kişilerce katledilmiştir. Bölge sakinleri, yangın ve ağaç katliamı olaylarının birbirinden bağımsız olamayacağını ifade etmişlerdir. Her iki olaya dair T.C. Dışişleri Bakanlığı’nın açıklamaları şöyle olmuştur:

“Gümülcine’deki Mahmud Ağa Camii’nde 17 Nisan günü sabaha karşı çıkan ve Caminin büyük hasar görmesine yol açan yangını üzüntüyle öğrendik. Hakları ikili ve uluslararası anlaşmalarla güvence altına alınmış olan Batı Trakya Türk Azınlığı’nın kutsal bir mekânında meydana gelen bu yangınla aynı zaman diliminde, anılan Camiye birkaç yüz metre uzaklıktaki Alankuyu Mescidi’nin bahçesindeki ağaçlara da zarar verilmiş olması dikkat çekmiştir. Bu iki olayın birbiri ile irtibatlı olduğu izlenimi edinilmektedir. Batı Trakya Türk Azınlığı için kutsal olan bahsekonu mekânlarda meydana gelen bu menfur olayların Yunanistan makamlarınca en kısa zamanda açıklığa kavuşturulmasını diliyoruz ve Türk Azınlığın huzur ve güvenliği için gerekli tedbirlerin alınmasını bekliyoruz.” (Gündem 24.04.2015: 6).

Yaşanan İslamofobik ve Türkofobik iki olayın hassasiyetini göz ardı eden Yunan Dışişleri Bakanlığı, Türkiye’nin açıklamalarına karşı, krizi çözmekten ziyade tarihsel bir hesaplaşmayı gündeme getiren şöyle bir açıklama yapmıştır:

“17 Nisan Cuma günü sabahın erken saatlerinde Gümülcine’deki Mahmud Ağa Camii’nde çıkan yangın, itfaiyenin ilk değerlendirmelerine göre, kısa devre sonucu meydana gelmiştir. İtfaiyenin araştırması en yakın zamanda (gelecek hafta başlarında) tamamlanacaktır ve gerek bu amaçla, gerekse Alankuyu Mescidi’ndeki fidanlar için oluşturulan bilirkişi heyetinin raporu kamuoyuyla paylaşılacaktır. Araştırılmaya devam eden bir eylemin sonucunu önceden tahmin etmekte acele eden Türk makamlarından, benzer sürati zaman zaman Türkiye’de tahrip edilen Yunan Ortodoks eserleriyle ilgili olayların araştırılmasında da göstermesini beklerdik. Son olarak, Yunanistan’daki Müslüman azınlığın ve Türkiye’deki Yunan azınlığın statüsünü belirleyen Lozan Antlaşması’na gelince, tarih ve rakamlar hangi devletin antlaşması tutarlılıkla ve vatandaşlarına saygı göstererek uyguladığına, hangi devletin on yıllarca metodik ve sistematik bir biçimde antlaşmanın gerek ruhuna, gerekse yazdıklarına aykırı davranarak ihlal ettiğine belirleyici bir şekilde tanıklık etmektedir.” (Gündem 24.04.2015: 7).

Bölgedeki Türklerin öncelikli arzusu, cami yangını ve ağaç katliamının faillerinin bulunarak cezalandırılması ve bu tür olayların bir daha yaşanmaması idi. Müslüman azınlık, camilere ve mescitlere yapılan provokatif saldırıların son bulması için, Yunan hükümetinden daha yoğun bir çaba harcıyordu (Gündem 24.04.2015: 8). Hâlbuki Türk hükümeti, azınlık-çoğunluk ayrımı yapmadan yarım asır öncesinde (1963-1966) bile Yunanistan’ın 2015’te yapmadığını yapmış “*tesisleri sabotaj, yangın, vs.den koruma*” tedbirleri bağlamındaki bir

projenin gerçekleşmesi için mecliste karar alarak bu uygulamaya 13.200 bin TL bütçe ayırmıştı (T.C. Resmi Gazete 28.03.1966, S. 12262: 29,31,32,79).

ABTTF, Batı Trakya'daki Türk azınlığa yönelik nefret saldırılarını AGİT-ODIHR'e¹⁰ rapor etmiştir. 2014 Nefret Suçları Raporu'nu hazırlayan ODIHR, bu raporu 2015'te yayınlamıştır. ABTTF ayrıca, Gümülcine'deki caminin kundaklanması, Alankuyu'daki mescide ve 7 Mart 2015'te Dimetoka Müslümanları Spor, Kültür ve Eğitim Derneği'ne kimliği belirsiz kişilerce yapılan saldırıları da AGİT'e rapor etmiştir (ABTTFHB2015a: 2; ABTTFHB 2015c: 5).

BTTADK,¹¹ yangın ve mescit bahçesindeki ağaç katliamı saldırılarının tamamen provokatif olduğunu, *“gerek azınlık, gerekse çoğunluk insanına zarar vereceğini”*, *“İskeçe Şahin köyünde Paskalya töreni ile camilere yönelik yapılan provokatif eylem ve Gümülcine Mahmutağa camisinin kundaklanması olayı”*nın, *“Batı Trakya'daki haksızlıklara ve insan hakları ihlallerine”* yol açtığını vurgulamıştır. Batı Trakya Camileri Din Görevlileri Derneği, açıklamasında saldırının insanlık suçu olduğunu ifade etmiştir. ABTTF başkanı Halit Habipoğlu, aynı günde gerçekleşen iki ibadethane saldırısının *“tehdit amaçlı”* bir provokasyon olduğunu belirtmiştir. Cami yangını, Rodop eski milletvekili Ahmet Hacıosman tarafından *“kundaklama”* olarak değerlendirilmiştir. Siriza İskeçe milletvekili Hüseyin Zeybek, olayları *“dini özgürlüklere doğrudan bir saldırı”* olarak nitelendirmiştir. Bölgedeki DEB¹² Partisi de bölgedeki provokatif eylemlerin kaygı verici düzeyde arttığını vurgulamıştır (Gündem 24.04.2015: 8). 11 Aralık 2015'te DEB'liler saldırıya uğramıştır (Gündem 18.12.2015: 8).

Gümülcine Yenice mahalle Camii'ndeki yangının raporu, Türk azınlık tarafından günlerce merakla beklenmiştir. Ancak Yunan yetkililer, raporu kamuoyuna açıklamamışlardır. Türk gazeteciler, raporun halka neden açıklanmadığını, gazete köşelerinde sık sık sorgulamışlardır. Bölgede Müslümanların, olayın nedenine dair şüpheleri git gide artmaya başlamıştır. Raporu açıklamayan Yunan Dışişleri Bakanlığı'nın, *“yangın ilk belirlemelere göre kısa devreden çıktı”* şeklindeki beyanını, Türk azınlıkların tepkisine yol açmıştır. Gazeteci Ozan Ahmetoğlu, 01.05.2016'daki köşe yazısında, *“... aslında camilerimize yapılan saldırıların (cami girişlerine domuz başı asılması gibi) bir an önce aydınlatılması ve bunların kamuoyuyla paylaşılması, olması ve yapılması gereken değil midir?”* şeklinde yangın raporunun açıklanmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır (Ahmetoğlu 2015: 5).

Batı Trakya Türk azınlıklarının son yıllarda yaşadığı olumsuzlukların, genellikle İslamofobi ve Türkofobi kaynaklı olduğu açıktır. Bölgedeki Türklerin her gün yüz yüze geldikleri bu gerçek, onları sık sık hukuksuz olaylarla karşılamaktadır. Bölgenin gazetecilerinden Ahmetoğlu, Türk azınlıklarla ilgili gözlem ve tespitlerini bir yazısında şöyle aktarmıştır: *“Bizim gibi azınlık olan toplumların yaşadığı ülkenin geneline sesini duyurabilmesi, uğradığı haksızlıkları anlatabilmesi, hakları için verdiği mücadeleyi başarıyla sonuçlandırabilmesi ve lobi çalışması yapabilmesi için o ülkedeki “aydın” kesime de ihtiyacı vardır...”* (Ahmetoğlu 2015: 5).

Ahmetoğlu, yazısında Gümülcine'deki cami yangınıyla ilgili *“açıklama yapan, kundaklamayı kınayan azınlık kuruluşları, ‘yaygara yapan’, ‘yoktan sorun çıkartan’ ekstremistler olarak nitelendiriliyor”* şeklinde durum tespiti yapmıştır (Ahmetoğlu 2015: 5).

¹⁰ Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı-Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi.

¹¹ Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu.

¹² Dostluk, Eşitlik, Barış.

Batı Trakya Türk azınlık temsilcileri, 2-3 Temmuz 2015'te Viyana'da yapılan “*Din ya da İnanç Özgürlüğü, Ortak Saygı ve Anlayışın Teşvik Edilmesi*” konulu AGİT Tamamlayıcı İnsani Boyut Toplantısı'na katılmışlardır. Viyana'daki toplantıya BTAYTD üyeleriyle ABTTF temsilcileri katılmıştır. Batı Trakya Türklerinin dini özgürlükleri konusunda yaşadıkları sorunlar, üç oturumda ele alınmıştır (Gündem 10.07.2015: 3). Toplantının ikinci günü, “*AGİT Bölgesinde Süreklilik ve Güvenliğin Sağlanması için Anlamlı ve Sürdürülebilir Dinlerarası Diyalog Koşullarını Oluşturma*” konulu ikinci oturumda, BTAYTD üyesi Pervin Hayrullah:

“Türk azınlığın yıllardır diyalog çağrısında bulunduğunu, fakat Yunanlı yetkililerin bu çağrıya hiçbir olumlu yanıt vermediğini, bu duyarsız tutumun azınlık için güvenli olmayan, istikrarsız koşullar oluşturduğunu”, “özellikle son dönemde nefret suçlarının yükselmesinin bu güvensiz ortamın bir göstergesi olduğunu”, “17 Nisan 2015 tarihinde yakılan cami ve mescit bahçesinde kesilen ağaçların suçlularının yakalanmadığını, bu konuda yetkililerin duyarsız davrandığını”, “Yunanlı yetkililerin ve Yunan halkının medyadaki nefret söylemi ve İslamofobik saldırılara karşı duyarsız davrandığını” vurgulamıştır. Ancak Hayrullah, Yunanistan Delegasyonu'ndan olumlu ve yapıcı bir cevap alamamıştır (Gündem 10.07.2015: 3).

Batı Trakya'da Türk azınlıkların eğitim ve din alanında yaşadıkları sorunlar, zaman zaman T.C. Dışişleri Bakanlığı'na bildiriliyordu. Mart 2016'daki dışişleri görüşmelerinde, azınlıklar öncelikle müftülük, vakıflar, camiler ve minarelerin durumuna dair sorunlarını iletmışlerdir. Batı Trakya'da Müslüman kurum ve kuruluşlarının çeşitli saldırılara maruz kaldığını ve bunun nedenlerinin bilinmediğini, dolayısıyla “*burada sıkıntılı günler geçirdiklerini*” ifade etmişlerdir (Gündem 11.03.2016: 4).

Eylül 2016'da, İskeçe Muzaffer Salihoğlu Azınlık Ortaokulu'ndaki resim dersleri Yunan yetkililerce kaldırılıp, Türkçe dersinin saatleri azaltılmıştır. Yunanca ders saatleri ise arttırılmıştır. İlgili karar, Yunanistan'ın resmi gazetesinde yayınlanmıştır (URL-9). Batı Trakya Türk azınlıklarına ait dokuz okulun kapatılacağına dair karar ise azınlıkların yanı sıra Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu Başkanı ve İskeçe Müftüsü Ahmet Mete tarafından “*kanuni olmadığı*” gerekçesiyle eleştirilmiştir (URL-10).

Batı Trakya Türklerinin yaşadıkları bölgede çeşitli mesken, tarla ve camilerin sık sık yaşanan yangınlarla harabeye dönmesi, Türk azınlıkların can ve mal güvenliğinin yeterli olmadığını göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları, bu sorunların giderilmesi için sık sık itfaiye talebinde bulunmuşlardır (Gündem 12.02.2016: 17).

2015'te ve 2016'da Makedonya-Trakya Müslümanları Eğitim ve Kültür Derneği üyeleri, Ramazan Bayramı namazını kılmak için Selanik Belediyesi'nden Yeni Cami'yi kullanma talebinde bulunmuş, her iki yılda da reddedilmişlerdir (Gündem 24.06.2016: 1,3). Ancak aynı süreçte hükümetin Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nde, Atina'ya cami ve Müslüman mezarlığı yapılacağına dair beyanatları (Gündem24.06.2016: 22), Müslümanları umutlandırmıştır. Gazeteci Ahmetoğlu'nun “*15 yıldır Yunan hükümetlerinin verdiği bir söz Atina'ya cami olayı. Konu mecliste defalarca kez görüşüldü, onaylandı, kararlar alındı. Ancak şu ana kadar somut bir gelişme olmadı. Bundan sonra olur mu? İnşallah olur diyelim.*” şeklindeki yazısı, Türk azınlıkların umudunu yansıtmaktadır (Ahmetoğlu 2016: 5).

Batı Trakya'daki Türk azınlıklarına karşı uygulanan İslamofobikprovokasyonlar, Müslüman mezarlıklarına dek uzamış; Yenice mahalle Camii ve Alankuyu mescidi saldırılarının gerçekleştiği aynı günde Alankuyu'da Müslüman mezarlığına saldırılmıştır

(ABTTFHB2015f2015:6). Aradan geçen uzun zamana rağmen saldırılara dair net bir resmi sonucun ortaya konulmaması, Türk tezinin bu olayların geneline bakışını doğrulamaktadır.

İslamofobi ve Türkofobi temelli saldırılarda, Avrupa ülkeleri son yıllarda birbirleriyle yarışır hale gelmiştir (ORIW2014-2017 2017: 3-103; ORIW2017-2018 2018: 2-51). Gümölcine'deki saldırılardan kısa süre önce Almanya'nın Witten kentindeki bir cami kundaklanmıştır. Olaydan bir gün önce ise, kentteki müslümanlara ait gençlik merkezine kundaklanma girişiminde bulunulmuştur (ABTTFHB2015d 2015: 10). Witten'deki cami, 14 Nisan 2015 gecesi benzin dökülerek kundaklanmış, olay 05.30 sularında sabah namazı için gelen cemaatçe farkedilmiştir. Bu olaylarla Witten'de yaşayan Türklerin geleceğe yönelik kaygıları daha da artmıştır (ABTTFHB2015d, 2015: 10).

2016'nın son aylarında Türk azınlıklara karşı yapılan nefret saldırıları, BM Azınlık Sorunları Forumu'nda ele alınmıştır. Forumda, Yunanistan'ın ekonomik kriz sürecinde Batı Trakya'daki Türk azınlığa dönük nefret temelli saldırıların artışa geçtiği ifade edilmiştir. ABTTF, 24-25 Kasım 2016 tarihlerinde Cenevre'deki "BM Azınlık Sorunları Forumu"na katılmıştır. Türklerin ibadet mekânlarına yapılan saldırılara örnek olarak 17 Nisan 2015'te Gümölcine'deki cami saldırısı gündeme getirilmiştir. Ayrıca "*bölgede daha önce etnik ya da dini şiddet yaşanmadığı*", "*son yıllarda artan bir gerilim olduğu*" dile getirilmiştir. Bölgede çıkan Gündem gazetesinin aktarımlarına göre, "*ABTTF, ırkçılık ve ayrımcılığın engellenmesi için etkin önlemler ve ilgili ulusal makamlar içerisinde azınlık sorunları ile ilgilenen kurumsal bir mekanizmanın oluşturulması tavsiyesinde*" bulunmuş, "*ayrımcılığın engellenmesi konusunda azınlık ile birlikte şikâyet mekanizması oluşturulmasının önemine*" dikkat çekerek "*Yunan makamlarından sonuç odaklı önlemler almasını*" istemiştir (Gündem02.12.2016: 3).

2015'te Batı Trakya'daki Türk azınlığa yönelik yapılan nefret temelli saldırılar, AGİT-Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi'nin yayımladığı 2015 Nefret Suçları Raporu'nda yer almıştır. Gündem'in aktarımlarına göre, raporda:

"Selanik'teki Dimetoka Müslümanları Spor, Kültür ve Eğitim Derneği'ne 7 Mart ve 17 Aralık 2015 tarihlerinde yapılan saldırılar, 17 Nisan 2015 tarihinde Gümölcine-Yenicemahalle'deki caminin kundaklanması ile yine aynı tarihte Gümölcine'nin Alankuyu Mahallesi'nde bulunan mescidin bahçesindeki mezar taşına yapılan saldırı, 10 Ekim 2015 tarihinde Gümölcine'deki Yeni Cami'ye yapılan saldırı ve 8 Aralık 2015 tarihinde azınlığın siyasi partisi DEB'in Gümölcine'deki yeni genel merkezine yapılan saldırı ve saldırıda azınlığın lideri Dr. Sadık Ahmet'in hayatını kaybettiği kazada kullandığı arabanın çalınmasına" yer verilmiştir (Gündem, 16.12.2016: 5).

Sonuç

Batı Trakya'da Türk azınlığa uygulanan ayrımcılık ve eşitsizlik, onları günden güne yaşadıkları yerden soğutma propagandalarının bir parçasıdır. Yunan makamları, bölgedeki Türk azınlık üzerinde sürekli takibat yapmaktadırlar. Türkler, Türk yetkililere karşı rahatça konuşabilmekte ise de Yunan yetkililerin karşısında rahat değildirler. Yunan yetkililerce fişlenen Türk azınlık mensuplarına, çeşitli biçimlerde zarar verilebilmektedir. Örneğin, dükkân sahibi iseler vergi memuru gönderilerek kendisine ceza kestirilebilmekte, çiftçi ise tarlada çalışan traktörlerine ağır cezalar yazılabilmektedir. Bu cezalardan çekinen Türkler, çoğu

sorunlarını dile getirmeyerek susmaktadırlar. Emniyete çağrılan Türklere şiddet uygulanıp hakaret edilmekte, “*Türk’sen Türkiye’ye git!*” denilmektedir (Akıllıoğlu 1994: 30).

Türk azınlıklar, Yunanlılarca kendi içlerinde ayrıştırılmak istenmektedir. Bu amaç doğrultusunda Batı Trakya Türkleri, Yunanlılarca üç gruba ayrılmışlardır: 1-İsmi bile duymak istemedikleri, “*baş düşman*” saydıkları Türkler. 2-Pomaklar; “*Büyük İskender’in torunusunuz, Elen Müslümanısınız*” gibi gerçekliği bulunmayan sözlerle kendilerine çekmek, asimile etmek istedikleri grup. 3-Bölgede önemli çoğunluktaki Müslüman Türklerin, Yunanlılarca “*Çingene*” şeklinde adlandırılarak öz kimliklerinden uzaklaştırılmak istenen kısmı (Akıllıoğlu 1994:31-34).

Buraya kadarki olaylar bağlamında, 2015’te Gümülcine’de gerçekleşen cami yangınına dair gelişmelerin, Türkiye’deki ilgili ve yetkili makamlarca titizlikle takip edilmesi gerekmektedir. Caminin kundaklanması, aynı gece Alankuyu mescidine saldırılması ve benzer Türk-İslam karşıtı eylemler arasındaki ortak nokta; özelde Yunanistan’ın genelde ise Avrupa’nın tarihsel refleksi olan Türkofobi ve İslamofobi’den kaynaklanmaktadır. Konunun açık örneklerinden biri olan Gümülcine’deki cami yangını gibi, pek çok “yabancı korkusu” temelli ve Batı menşeli saldırıların yıllar sonra bile aydınlatılamaması durumu, Türk azınlıklara karşı yapılan şiddet girişimlerinin ilerleyen süreçte daha da artmasına zemin hazırlamaktadır.

Türk azınlıklar Avrupa genelinde olduğu gibi, Batı Trakya’da da rahat bir gündelik yaşam sürdürememektedirler. Türkiye’de Hıristiyan azınlıklara sunulan din ve eğitim alanındaki imkânların, Yunanistan hükümeti tarafından da Batı Trakya’da baskı altında yaşayan Türklere sunulması gerekmektedir. Yunanistan’daki Türk azınlık mensuplarının Yunan yetkililerce baskı uygulanarak susmak zorunda bırakılmaları, dini özgürlüklerini tam olarak yaşayamamaları, eğitim alanında karşılaştıkları büyük sorunlar, Türkiye’nin diplomatik girişimleriyle ancak çözülebilir. Bu husus, Batı Trakya’daki Türk azınlıkların geleceği açısından hayati önem taşımaktadır. Özellikle bölgede Yunan halkı ve yetkililerinin Türk azınlıklar üzerinde uyguladıkları kültürel asimilasyon politikaları, Batı Trakya’da Türk-İslam kimliğinin geleceği açısından olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bu yönde, Batı Trakya Türkleri ile kültürel ilişkilerin yoğunlaştırılması ve etkin bir kültür politikasının yaratılması elzemdir.

Kaynakça

Kitap, Tez, Proje, Bildiri ve Makaleler

- Adıgüzel, Ahmet (2013).“Doğu Batı Algısında Attilâ”.*TurkishStudies*, C. 8, S. 5, s. 1-29.
- Ahmad, Faroz (2000). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akdemir, Erhan (2007).“Avrupa Aynasında Türk Kimliği”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C. 7, S. 1, s. 131-148.
- Akgün, Birol (2015). “Paris Saldırısı: Avrupa Kendisiyle Yüzleşebilecek mi?”. *Stratejik Düşünce*, S. 63, s. 24-30.
- Akıllıoğlu, Tekin (1994). “Batı Trakya Türk Azınlığının Karşılaştığı Güncel Sorunlar”. *İnsan Hakları Merkezi Dergisi*, C. 2, S. 3, s. 28-36.
- Akıncı Çötök, Nesrin ve Taşdelen, H. Musa (2013).“Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi”. *TurkishStudies*, C. 8, S. 6, s. 1-13.
- Aktaş, Murat (2014). “Avrupa’da Yükselen İslamofobive Medeniyetler Çatışması Tezi”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C. 13, S. 1, s. 31-54.
- Barın, Hilal (2015). “Daeş’ten Önce ve Sonra İslamofobi”. *Kamuda Sosyal Politika*, Y. 9, S. 34, s. 15-24.
- Baydaş, Ali (2009). *68’den 11 Eylül’e, Özgürlükçülükten İrkçılığa. Anti-Homofobi Kitabı-Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma (Mayıs 2006-2009)*. (Haz. Ali Erol), Ankara: Kaos G.L. Derneği Yayınları.
- Bıçakçı, İsmail (2002). *Selanik’te Türk Mimari Eserleri. Balkanlarda İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyum Tebliğleri*. (Ed. Ali Çaksu), İstanbul: IRCICA Yayınları.
- Bıçakçı, İsmail (2003). *Yunanistan’da Türk Mimari Eserleri*. İstanbul: IRCICA Yayınları.
- Buehler, Arthur F. (2014). “İslamofobi: Batı’nın ‘Karanlık Tarafı’nın Bir Yansıması”. (Çev. Mehmet Atalay), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 55, S. 1, s. 123-140.
- Canatan, Kadir (2007). “İslamofobi ve Anti-İslamizm”. *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*. (Ed. Kadir Canatan ve Özkan Hıdır), Ankara: Eskiyeeni Yayınları, s. 19-62.
- Cengiz, Semran (2010). “Göç, Kimlik ve Edebiyat”, *ZeitschriftFürDieWelt Der Türken*, C. 2, S. 3, s. 185-193.
- Coşan, Leyla (2009). *16. Yüzyılda Almanların Türklerden Korunmak İçin Yazdığı Dualar*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Emiroğlu, Hüseyin (2013). “Uluslararası Politikada Yaşanan Dönemsel Gelişmelerin Balkanlar Bölgesine Etkisi ve Yarattığı Güvenlik Sorunları”. *Avrasya Etüdüleri*, C. 44, S. 2, s. 111-140.
- Er, Tuba ve Ataman, Kemal (2008). “İslamofobi ve Avrupa’da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 2, s. 747-770.
- Güvenç, Bozkurt (2000). *Türk Kimliği*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

- Huntington, Samuel (2004). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*. (Çev. M. Turhan ve Y. Z. Cem Soydemir), İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- İnceoğlu, Yasemin (2012). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kam, Rüştü (2015). “Biraz da Empati Gerekmez mi?”. *Kamuda Sosyal Politika*, Y. 9, S. 34, s. 74-79.
- Kaya, Mevlüt (2013). *1922 İzmir Yangını ve Yapı Bunalımı*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.
- Kiel, Machiel (1996). “Gümülçine”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 14. Ankara: TDV Yayını, s. 268-270.
- Kiel, Machiel (2013). “Yenice-i Karasu”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 43. Ankara: TDV Yayını, s. 443-445.
- Kiprovka, Mariya (2004). *The Military Organization Of The Akıncıs In Ottoman Rumelia*. Master Of Arts. Ankara: The Institute of Economics and Social Sciences of Bilkent University.
- Kirman, M. Ali (2010). “İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı, Doğulu mu?”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 1, s. 21-39.
- Kumrular, Özlem (2010). *İslâm’ın Kılıcı-Hıristiyanlığın Kalkanı: XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türk, Müslüman ve Hz. Muhammed İngesi. Erken Klasik Dönemden XVIII. Yüzyıl Sonuna Kadar Osmanlılar ve Avrupa Seyahat, Karşılaşma ve Etkileşim*. (Ed. Seyfi Kenan), İstanbul: İSAM Yayınları.
- Kumrular, Özlem (2016). *Türk Korkusu*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Külahçı, Ahmet (2016). “Yabancı Düşmanlığı Görmezden Geliniyor”. *Kamu’da Sosyal politika*, Y. 9, S. 34, s. 38-42.
- Lowry, Heath W. ve Erünsal, İsmail E (2010). “The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar”. *Osmanlı Araştırmaları*, S. 32, s. 9-192.
- Macit, Nadim (2001). *Küresel Güç Politikaları Türkiye ve İslam*. İstanbul: Sarkaç Yayınları.
- Mandacı, Nazif (2012). “Avrupa’daki Radikal Sağ Partiler ve Balkanlı Kuzenleri: Çanlar Türkiye İçin Çalışıyor”, *Uluslararası İlişkiler*, C. 9, S. 33, s. 41-71.
- Mavrommatis, George (2006). *Yunanistan-Balkanlar: Çok kültürlülük ve Anti-Etnik Eylemlerin Sebebi. Pisagor-II Araştırma Projesi, Makedonya Üniversitesi Balkan, Slav ve Doğu Çalışmaları Bölümü*. (Ed. George Angelopoulos), Selanik: (yayıncı yok).
- Mert, Talip (2009). “Kısakürekzade Hilmi Efendi (1841-1916)”. *Osmanlı Araştırmaları*, S. 33, s. 209-219.
- Miroğlu, Orhan (2015). “Paris Katliamı Bağlamında: Demokratik Avrupa’nın Suç Eğilimleri”. *Stratejik Düşünce*, S. 63, s. 45-54.
- Özoğlu, Hakan (2011). *Cumhuriyetin Kuruluşunda İktidar Kavgası*. (Çev. Zuhâl Bilgin), İstanbul: Kitap Yayınları.
- Rathmann, Lothar (1982). *Berlin-Bağdat Alman Emperyalizminin Türkiye’ye Girişi*. (Haz. Ragıp Zarakolu), İstanbul: Belge Yayınları.

- Tacar, Pulat (2014). “2015’te Türkiye’nin Başına “Ermeni Tsunamisi” Çökecekmiş!”. Yeni Türkiye, Y. 20, S. 64, s. 3618-3702.
- Üçüncü, Kemal (2012). “Mehmed Esad Serezli’nin Kayıt ve Tanıklığıyla Serez Yöresi Türk Kültür Geleneği”. Türkbilig, S. 24, s. 187-208.
- Üvez, Fetih (2014). Medya Ve Risk Toplumu İlişkisi Bağlamında Terör Haberlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi.Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Yalçın ve Kaya, Mevlüt (2012). “Atatürk; Türk Kimliği ve Ötekileştirme”. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C. 1, S. 1, s. 117-136.

Gazete, Bülten ve Raporlar

- “ABTTF Batı Trakya’daki Nefret Saldırılarını AGİT’e Rapor Etti” (2015).ABTTF Haber Bülteni (ABTTFHB2015a), S. 106.
- “Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi 3. Yunanistan Raporu’nu Yayımladı”(2015).ABTTF Haber Bülteni(ABTTFHB2015b), S. 106.
- “Bayram Namazı İçin Cami Talebine Yine Ret”. Gündem, 24.06.2016.
- “Calais’teki Mülteci Sorununa Avrupa’nın ‘Barbar’ Çözümü”. Haber (Londra), 09.09.2016.
- “Çıpras: Önümüzdeki Dönem İçerisinde Atina’da Cami ve Müslüman Mezarlığı İnşasına Doğru İlerliyoruz”; “Çıpras’tan Atina’ya Cami Müjdesi”. Gündem, 24.06.2016.
- “Danışma Kurulu’ndan DEB Partisi’ne Geçmiş Olsun Ziyareti”. Gündem, 18.12.2015.
- “Dimetoka Müslümanları Derneği’ne Saldırı” (2015). ABTTF Haber Bülteni (ABTTFHB2015c), S. 106.
- “Filibe’de Tarihi Cami Kundaklandı”. Kırcaali Haber, 14.01.2015.
- “FPÖ’den Endişemiz Yok”. Yeni Vatan (Avusturya), Aralık 2015.
- “Fransızca Konuşulan Avrupalı Ülkelerde İslamofobi ve Irkçılık Üzerine Hazırlanan Rapor” (ORIW2014E) (Ekim 2014). Strasbourg: ORIW Yayını.
- “Fransızca Konuşulan Avrupalı Ülkelerde İslamofobi ve Irkçılık Üzerine Hazırlanan Raporu” (ORIW2015N)(Nisan 2015). Strasbourg: ORIW Yayını.
- “Fransızca Konuşulan Avrupalı Ülkelerde İslamofobi ve Irkçılık Üzerine Hazırlanan Raporu” (ORIW2014-2017) (2017). Strasbourg: ORIW Yayını.
- “Fransızca Konuşulan Avrupalı Ülkelerde İslamofobi ve Irkçılık Üzerine Hazırlanan Raporu” (ORIW2017-2018) (2018). Strasbourg: ORIW Yayını.
- “Geylani Hizmet Vakfı’na Ait Camiye Çirkin Saldırı”. Yeni Vatan (Avusturya), Temmuz 2016.
- “Gümüllüce’de Cami ve Mescide Aynı Günde İki Saldırı!”(2015). ABTTF Haber Bülteni(ABTTFHB2015f), S. 106.
- “İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Mevcut Durum Analizi (Ortak Değerlerin Avrupa Barışına Etkileri)” (IYDMDA)(2015). (Haz. Osman Aydın ve ark.), Ankara: TÖYEV Yayını.

- “İrfan Hacıgene Mustafçova Belediyesi’ne İtfaiye İstasyonu İstedi”. Gündem, 12.02.2016.
- “Levski Kasabasında Türk Mezarlığına Saldırı”. Kırcaali Haber, 29.10.2010.
- “Nefret saldırıları BM Azınlık Sorunları Forumu’nda”.Gündem, 02.12.2016.
- “Nefret Temelli Saldırıları AGİT Raporunda”. Gündem, 16.12. 2016.
- “Otko’ya Saldırı”. Post (İsviçre), Ekim 2015.
- “Selanik Mektubu-7”. Tasvir-i Efkâr, 29.09.1913.
- “Sıkıntılı Günler Geçirdiğimizi İfade Ettik”. Gündem, 11 Mart 2016.
- “Türk Azınlığın Dini Sorunları AGİT Zirvesinde Ele Alındı”. Gündem, 10.07.2015.
- “Viyana Belediye Başkanı Häupl, Avusturyalı Türklere Kapıyı kibarca niye gösterdi?”. Yeni Vatan (Avusturya), Eylül 2016.
- “Witten’deki Merkez Cami Kundaklandı”(2015). ABTTF Haber Bülteni (ABTTFHB2015d), S. 106.
- “Yenicemahalle Camii’nde Şüpheli Yangın...”. Gündem, 24.04.2015.
- “Yunanistan’da Orman Yangınları Can ve Mal Kaybına Neden Oldu”(2007). ABTTF Haber Bülteni (ABTTFHB2007e), Sayı: 29.
- 2014 Dünya Hak İhlalleri Raporu(DHİR2014)(2015). (Haz. Fadime Türkölmez ve ark.), İstanbul: UHİM Yayını.
- 2015 Dünya Hak İhlalleri Raporu (DHİR2015)(2016).(Haz. Hüseyin Türkanve ark.), İstanbul: UHİM Yayını.
- Ahmetoğlu, Ozan (2015). “Hayatın İçinden: ‘Ekstremist Azınlık’”. Gündem, 08.05.2015.
- Ahmetoğlu, Ozan (2015).“Hayatın İçinden: Atina’ya Cami, Selanik’te Bayram Namazı ve Seçim Kanunu”.Gündem, 24.06.2016.
- Ahmetoğlu, Ozan (2015). “Hayatın İçinden: Vakıflar, Atama, Seçim”, Gündem, 01.05.2015.
- Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği Faaliyet Raporu (BTAYTDFR) (2015). VesternThraceMinorityUniverstyGrtaudatesAssociationAnnual Report.
- Bilgilendirici GuardKomotini Rehberi (BGKR) (2016). 29. M/P. Kappas XXI. Zırhlı Piyade Tugayı.
- Çıtak, Cesur (2015). “Arafta Kalmış İsviçreli Türkler”. Post, Nisan 2015.
- Elbir, Hazel Çağan (2016). “Avrupa’nın Aşırı Sağ Haritası: Zenofobi, İslamofobi ve Türkofofi”.Avrasya İncelemeleri Merkezi, 14.05.2016.
- T.C. Resmi Gazete, 28.03.1966, S. 12262, s. 29,31,32,79.

Bilişim Kaynakları

- Sarısakal, Baki. “Selanik Mektubu-7”. (2016). <http://www.bakisarisakal.com/selanikmektubu7.pdf> (URL 1) Erişim: 01.09.2016.

- “Απάντηση ΥΠΕΞ στην Άγκυρα: Από βραχυκύκλωμα η πυρκαγιά στο τέμενος Μαχμούντ Αγά”. 18.04.2015. http://newpost.gr/politiki/457040/apanthsh-ypeks-sthn-agkyra-apo-braxykyklwma-h-pyrkagia-sto-temenos-maxmoynt_aga?utm_source=related&utm_medium=site&utm_campaign=articles(URL 7) Erişim: 04.09.2016.
- “Gümülcine Camii’inde Yangın”. <http://www.escapemedia.gr/fotia-se-tzami-stin-komotini/> (URL 8) Erişim: 02.09.2016.
- “Azınlık Ortaokulu’nda Resim Dersi Kaldırıldı, Türkçe Ders Saati Azaltıldı!..”. 08.09.2016. <http://www.gundemgazetesi.com/haberyunanistan/detay/2071>(URL 9) Erişim: 10.09.2016.
- “Azınlık Okullarının Kapatılmaya Devam Edilmesi Kabul Edilemez”. 01.09.2016. <http://www.gundemgazetesi.com/haberyunanistan/detay/2042>(URL 10) Erişim: 09.09.2016.
- Hatzidimitriou, Constantine G. “TheGenocide of AnatolianChristiansandtheDestruction of Smyrna: ScholarshipandtheEvidence, NinetyYearsLater (Conference text)”. Chicago 2012. http://hellenicresearchcenter.org/wp-content/uploads/2016/04/2012-09-15-Genocide_of_Anatolian_Christians_by_Dr_Constantine_Hatzidimitriou.pdf (URL 11) Erişim: 25.11.2018.
- Tarakçı, Nejat.“Avrupa’daki Türk İmajı ve Algısı Nasıl Düzeltilir?”.13.05.2013.http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/5031/avrupadaki_turk_imaji_ve_algisi_nasil_duzeltilir(URL 12) Erişim: 27.10.2016.
- “Almanya’da Mevlana Camii’nde Yangın”. Gündem (TRT Türk). 13.08.2014, <https://www.youtube.com/watch?v=wY8Yf9H2PNU> (URL 2) Erişim: 02.08.2016.
- “Nefret Karşıtı Protesto”. Gündem (TRT Türk). 23.09.2014. <https://www.youtube.com/watch?v=h4XP1IL79Dg&feature=youtu.be> (URL 3) Erişim: 01.09.2016.
- “Avrupa’da İrkçı Saldırılar”. Gündem (TRT Türk). 13.01.2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Es4y2jtn4cE> (URL 6) Erişim: 07.08.2016.
- “Almanya’da Camilere Saldırılar Artıyor”. 16.05.2015, <http://www.amerikaninsesi.com/a/almanya-da-camilere-saldirilarin-sayisi-artiyor/2772659.html> (URL 5) Erişim: 08.08.2016.
- “Kopenhag’da Camiye Ait Kütüphane Kundaklandı”. 16.08.2015. <http://www.trthaber.com/haber/dunya/kopenhagda-camiye-ait-kutuphane-kundaklandi-199082.html> (URL 4) Erişim: 12.09.2016.